

בְּאַלְהִים נַעֲשֶׂה-חֵלִיל וְהוּא יָבוֹס צָרֵינוּ:

הַיְבָטִים לְשׁוֹנִיִּים בְּפִרְשֵׁת וִירָא פֶּה

דְּקִדּוּקֵי קְרִיאָה בְּפִרְשֵׁת וִירָא וּבִהֲפֻטְרָה וּבִרְאִשׁוֹן שֶׁל חֵי-שְׂרָה

יח א בְּאַלְהִי: אל"ף בצירי ולמ"ד ללא דגש. לא מלשון עץ אֶלֶן

יח ג וַיֹּאמֶר: המ"ם פתוחה ומוטעמת באתנח בראש פסוק

יח ה וַאֲקָחָהּ: הוא"ו בשווא נע, לשון עתיד

יח ו הָאֱלֹהִים: במלעיל, ההטעמה באל"ף ולא בלמ"ד¹

יח ז לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: הקוראים תי"ו רפויה כמו ש וגם האחרים צריכים להיזהר מהבלעת אותיות "לַעֲשׂוֹשׁוֹ"ר

יח ח חֲמָאָה: יש להשמיע את האל"ף, לא לקרוא חָמָה. וְהוּא-עֲמָד: שתי התיבות מוקפות ומוטעמות בדגא²

יח יב וַאֲדַנִּי: האל"ף אינה נקראת

יח טו עליית שני

יח יז הַמִּכְסָּה: געיה בה"א והמ"ם אחריה בשווא נע

יח כא אֶרְדָּה-נָא: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים. הַבָּאָה: הטעם בבי"ת,

מלעיל³. עָשׂוּ | כָּלָה: הכ"ף נותרה בדגש קל בגלל הַפֶּסֶק שבין התיבות

יח כו וְנִשְׁאַתִּי: נשאר מלעיל למרות וי"ו ההיפוך לעתיד

יח ל יָחַר: במלעיל, וכן הוא גם בהמשך

יט א עליית שלישי

וְלֹט יֵשֵׁב בְּשַׁעַר-סֶדֶם: טעם טפחא בתיבת וְלֹט

יט ב אֲדַנִּי: הנר"ן בפתח והוא חול (רבים של אדון)⁴. וַיֹּאמְרוּ לָא: אין טעם נסוג אחור והלמ"ד דגושה

בשונה מההמשך פס' ה וַיֹּאמְרוּ לוֹ שם הטעם נוסג אחור ליו"ד והלמ"ד רפה

יט ד טָרַם יִשְׁכְּבוּ: הטעמה בטי"ת ובכ"ף, במלעיל⁵

יט ט וַיֹּאמְרוּ: בפשטא ולא בקדמא

יט טז וַיִּתְּמַהֲמָהּ: ה"א ראשונה בשווא נח ושנייה במפיק

יט יט אֶמְלֹטָה נָא: הנר"ן דגושה במדויקים בעקבות המסורה אך אין טעם נסוג אחור למ"ם⁶

יט כא עליית רביעי

¹ ובתיקון וחומש וסידור איש מצליח וסידור עבודת ה' הטעימו בלמ"ד בניגוד לדעת כל המקורות.

² לא כבקורן: וְהוּא עֲמָד

³ והקורא מלרע יחשוש משינוי משמעות.

⁴ בניגוד למקרא דומה בתחילת הפרשה יח ג, שם הנר"ן בקמץ והוא שם ה' (ראה פירוש רש"י ד"ה אל נא תעבר מעל עבדך).

⁵ הזקא והסגול באות תמיד בסוף התיבה (משמאל לאות האחרונה) ללא כל קשר למקום ההטעמה

⁶ בניגוד לאֶמְלֹטָה נָא בהפטרות מחר חודש שם נסוג למ"ם.

הַכֹּכֵבִי: הֵחָא בַקִּמָּץ קִטָּן, הִפֵּ"א בִּשְׁווא נַח וְהַכֵּ"ף אַחֲרֵיהּ בַּדָּגֶשׁ קַל	
יט כג צַעֲרָה: הִטְעַם בַּצַּדִּי, אֵין לַחוּשׁ לַאוֹתָם דְּפוּסִים הַסּוֹבְרִים כִּי הִטְעַמָּה צָרִיכָה לִהְיוֹת בְּרִי"ש ⁷	
יט כז אֲשֶׁר-עָמַד שָׁם: טַעַם נִסּוּג אַחוֹר לַעֲי"ן	
יט כח וְעַל-כָּל-פְּנֵי אֶרֶץ הַכְּכָר: תִּיבַת וְעַל מוֹקֶפֶת וְלֹא מֵרָכָא	
יט לג בְּלִילָה הָוָא: תִּיבַת הָוָא לֹלֵא הִ"א הִידִיעָה	
יט לח יִלְדָּה בֵּן: טַעַם נִסּוּג אַחוֹר לִי"ד וְהַבִּלִּית בַּדָּגֶשׁ חִזַּק מִדִּין אֲתִי מֵרַחֵיק	
כ ב אֲחֵתִי הָוָא: טַעַם נִסּוּג אַחוֹר לַחִי"ת וְכֵן הוּא בַּהֲמִשָּׁךְ בִּפְס' הַ לַעֲוֹמַת זֹאת אֲחֵתִי הָוָא הִטְעַם לֹא נִסּוּג לֹאֲל"ף	
כ ג בַּעֲלַת בַּעַל: טַעַם נִסּוּג אַחוֹר לַעֲי"ן הִרְאֻשׁוֹנָה	
כ ה אָמַר-לִי: גַּעֲיָה בֹאֲל"ף. בְּתָם-לְבָבִי: הִתִּי"ו בַּקִּמָּץ קִטָּן	
כ ו וְאַחֲשָׁד: שִׁי"ן שְׁמַאלִית	
כ ח וַיִּירָאוּ: הִי"ד בַּחֲרִיק מִלֵּא וְהִרִ"ש אַחֲרֵיהּ בִּשְׁווא נַע	
כ יא כִּי אֲמַרְתִּי: בְּרַבִּיעַ וְלֹא כְּקוֹרֵן וְאַחֲרִים אֲשֶׁר הִטְעִימוּ בְּזִקָּף	
כ יב אֲמָנָה: הֶאֱל"ף בַּקִּמָּץ קִטָּן. אֵד לֹא בַת-אֲמִי: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת אֵד	
כ טז וְאֵת כָּל וְנִכְחַת: תִּיבַת וְאֵת מוֹטַעֲמַת בְּמֵרָכָא וְהֶאֱל"ף בְּצִירִי, לֹא מוֹקֶף וּבִסְגוּל כְּבִקּוֹרֵן וְדוּמִיּוֹ	
כא א וַיִּי: קִרָּא וְדָנִי	
כא ג הַנּוֹלֵד-לֹ: גַּעֲיָה בְּנִרָן. אֲשֶׁר-יִלְדָּה-לֹ: הַעֲמָדָה קִלָּה בִּי"ד, הַלִּמ"ד בִּשְׁווא נַע וְדָגֶשׁ חִזַּק בִּלְמ"ד הַשְּׁנִיָּה מִדִּין דַּחִיק	
כא ד בֶּן-שְׁמֹנֶת יָמִים: שְׁתֵּי הַתִּיבּוֹת הִרְאֻשׁוֹנוֹת מוֹקֶפּוֹת, אֵין לְקִרָּא בְּטַעוֹת בֶּן שְׁמֹנֶת-יָמִים	
כא ה עֲלִיית חֲמִישִׁי	
כא ו בַּהּוֹלֵד: בְּמַלְעִיל	
כא ז עָשָׂה לִי: טַעַם נִסּוּג אַחוֹר לַעֲי"ן. יִצְחָק-לִי: גַּעֲיָה בִּי"ד הִרְאֻשׁוֹנָה וְהַצַּדִּי בִּשְׁווא נַע	
כא ח יָא עַל אוֹדֶת בָּנוּ: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת עַל	
כא ט וַיִּקַּח-לָחֶם: גַּעֲיָה בִּי"ד. וְחֵמֶת: בְּמַלְעִיל	
כא טו מֶן-הַחֲמֶת: הַחִי"ת בְּצִירִי	
כא טז כְּמִטְחֵי קֶשֶׁת: אֵין טַעַם נִסּוּג אַחוֹר	
כא יח אֶל-תִּירְאִי: הִטְעַמָּה מִשְׁנִית בְּתִי"ו וְהִרִ"ש בִּשְׁווא נַע	
כא כא וְתִקַּח-לֹ: גַּעֲיָה בְּתִי"ו	
כא כב עֲלִיית שְׁשִׁי	
כא כג הַשְּׁבַעָה לִי: טַעַם נִסּוּג אַחוֹר לַשִּׁי"ן וְדָגֶשׁ חִזַּק בִּלְמ"ד, אֲתִי מֵרַחֵיק. גִּרְתָּה בָּהּ: דָּגֶשׁ חִזַּק בְּבִלִּית מִדִּין אֲתִי מֵרַחֵיק	

⁷ גַּם אִם יֵשׁ גַּעֲיָא בְּרִי"ש אֵין הוּא מֵרָאָה עַל מְקוֹם הַהִטְעָמָה, אֲלֵא כַּגַּעֲיָא הַנוֹסֶפֶת לַפְעָמִים עַל אוֹת שְׁאִינָה מוֹטַעֲמַת כְּמוֹ בְּאִתּוֹת צַדִּי בְּמִלִּים וַיִּצְא פָּרָח וַיִּצָּץ צִיץ בְּמִד' יז כג

כא כז **לֹא־בִּמְלֹךְ**: הַלֹּמֵד בַּפֶּתַח

כא כח **לְבַדְהוּן**: הַדְלִית בְּשׁוּוֹא נַע, וְדִגּוּשָׁה

כא ל **כְּבִשֶׁת**: לֹלֵא הִיא הַיִּדְיעָה. **תְּהִיָּה-לִי**: גַּעִיָּה בַת־וֹ

כא לג **וַיִּטֵּעַ אֲשֵׁל**: אֵין טַעַם נִסּוּג אַחֹר, **אֲשֵׁל** הַאֵל־ף בִּסְגוּל

כב א עֲלִיית שְׂבִיעִי

וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ אֲבָרְהָם: הַקּוֹרֵא וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ אֲבָרְהָם, מִשְׁבַּשׁ אֶת מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב

כב ב **הַמְרִיָּה**: הַרִי־שׁ בַּחֲרִיק חֶסֶר וְאַחֲרִיָּה יוֹד דִּגּוּשָׁה וּבִקְמָץ. **וְהַעֲלֵהוּ**: הַעֲמֵדָה קֵלָה בַּה־א לִמְנוֹעַ

הַבִּלְעַת הַעִיִן הַחֲטוּפָה. **אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹוֹ**: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת **אֲשֶׁר**

כב ג **אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לֹו הָאֱלֹהִים**: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת **אֶל-הַמָּקוֹם**, הַעֲמֵדָה קֵלָה בַּאֵל־ף

שֶׁל **אָמַר-לֹו** בְּגִלְל הַגַּעִיָּה שֶׁם וְכֵן הַדְּבַר בַּהֲמִשָּׁךְ פֶּסֶ' ט

כב ח **אֱלֹהִים**: בְּגִרְשִׁים

כב יב **כִּי-יֵרָא**: הַיֹּד־הַשְּׁנִיָּה בְּשׁוּוֹא. **אֲתָה**: הַטַּעַם בַּאֵל־ף מִלְעִיל וְהִיא מְנוּקֶדֶת פֶּתַח. **חֲשֹׁכָה**: שִׁיִן שְׂמַאלִית

כב יג **וְהִנֵּה-אֵיל אֲחֵר**: יֵשׁ לַהֲקִפִּיד עַל הַפְּרִדַּת הַתִּיבּוֹת לִמְנוֹעַ שִׁיבוּשׁ מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב

כב יז **אֲבָרְכְּךָ**: כ־ף רֵאשׁוֹנָה בְּשׁוּוֹא נַח לַמְּרוֹת הַקּוּשִׁי

כב יח **וְהַתְּבָרְכוּ**: הַרִי־שׁ בְּשׁוּוֹא נַע וְלֹא בַּחֲטָף

כב כ מִפְטִיר

כב כב **כֶּשֶׁד**: שִׁיִן שְׂמַאלִית

הַפֶּטֶרֶת וִירָא מַלְכִּים ב ד:

יֵשׁ לִשְׁמִים לֵב לְכָל הַמַּקְרִים שֶׁל כְּתִיב וְקָרִי.

ב **אֶעֱשֶׂה-לָּךְ**: הַעֲמֵדָה קֵלָה בַּאֵל־ף מִפְּנֵי הַגַּעִיָּה שֶׁם. **כִּי אִם-אֶסּוּדָה שְׁמֶן**: טַעַם מִרְכָּא בְּתִיבָה **כִּי**

ד **עַל כָּל-הַבָּלִים**: טַעַם מִרְכָּא בְּתִיבָה **עַל** בִּלְבַד, אֵין לְצַרְף לָהּ אֶת הַתִּיבָה שְׁלֹאֲחִרִיָּה

ח **לֹא־כָל-לֶחֶם**: הַכ־ף בְּקִמְצָן קֶטֶן וְיֵשׁ לַהֲיִזְהַר לֹא לַהֲבִלִיעַ אֶת הַלֹּמֵד־שׁ בְּסוּף הַתִּיבָה הַרֵאשׁוֹנָה וְתַחֲלִילַת

הַתִּיבָה הַשְּׁנִיָּה. **עֲבָרוּ**: הַעִיִן בְּקִמְצָן קֶטֶן

ט **אֶל-אִשָּׁה**: יֵשׁ לַהֲקִפִּיד עַל קְרִיאַת הַמִּפְיָק, כֵּן הַדְּבַר גַּם בַּהֲמִשָּׁךְ הַפֶּרֶק

י **עֲלִית-קִיר**: הַלֹּמֵד־שׁ בַּחֲרִיק חֶסֶר וְהַיֹּד־שׁ אַחֲרִיָּה דִּגּוּשָׁה וּבַפֶּתַח

יֵא **וַיִּבְא שְׁמָה**: טַעַם נִסּוּג אַחֹר לִיֹּד־שׁ

יג **חֲרָדָת**: הַדְלִית וְהַתִּיִן בְּשׁוּא נַח, לֹא לַקְּרוֹא חֲרָדָת

כ **וַיִּבְיָאָהוּ**: הַיֹּד־שׁ בְּשׁוּוֹא נַח. **עַד-הַצִּהָרִים**: הַצִּד־י בְּקִמְצָן רַחֲב

כד **אֶל-תַּעֲצָר-לִי**: הַצִּד־י בְּקִמְצָן קֶטֶן

כו **וַיֹּאמֶר-לָהּ**: הַמ־ם בְּקִמְצָן חֲטוּף (קֶטֶן)

כז **לְהַדְפֹּה**: הה"א בקמץ קטן הה"א בסוף המילה במפיק. **מָרָה-לָּהּ**: געיה במ"ם. **הָעֵלִים**: העל"ן בשווא נח

כט **תְּבַרְכֶנּוּ**: הר"ש בשווא נע. **יְבָרְכֶךָ**: על אף הקושי, כ"ף ראשונה בשווא נח

ל **אֶם-אֶעֱבֹדְךָ**: כ"ף סופית דגושה

לד **וַיָּחֶם**: החי"ת בקמץ קטן

לה **וַיָּשָׁב**: השי"ן בקמץ קטן

ראשון של חיי שרה:

כג ד **גֵּר-וְתוֹשָׁב אֲנֹכִי**: טעם טפחא בתיבת **אֲנֹכִי**

כג ה **לֹא־מֵר לֹא**: הטעם במ"ם הוא לא נסוג

כג ח **שְׁנֵי בַּמִּנְחָה** שבת

כג ט **בְּתוֹכְכֶם**: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף

כג יב **עַם הָאָרֶץ**: המילה **עַם** במרכא ואינה מוקפת

כח יג **שְׁלִישִׁי בַּמִּנְחָה** שבת

כג יח **לְמִקְנֶה**: הנ"ן קמוצה. **בְּכָל בָּאֵי שְׁעַר-עִירֹךְ**: טעם טפחא בתיבת **בְּכָל**

צדקת הצדיק. **וַיֵּרָא אֱלֹהֵי יוֹ**. בבראשית רבה (מח:ב): **וַיִּמְבְּשֵׁי אֶחָדָה אֱלֹהִים** (איוב יט, כו), אלולי שעשיתי כן, מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי, ע"כ. והוא תמוה לכאורה, שהרי כבר נאמר בפרשת לך שתי פעמים **וַיֵּרָא ה'** אל אברהם קודם המילה. ואין לומר הכוונה כמו שפירש"י דעד שלא מל היה נופל על פניו ממורא השכינה, וכאן נאמר **וַיֵּרָא יוֹשֵׁב**. דלשון המדרש 'מהיכן היה הקב"ה נגלה', לא משמע כן. ועוד דמקודם זה לא אמר שנפל על פניו, ומשמע דרק אחר שאמר לו **וַיֵּרָא תַּמִּים**, דנודע לו שעתה אינו תמים, היה מתפחד לעמוד כל זמן שאינו תמים ונפל על פניו, אבל מקודם לא ידע דהערלה הוא חסרון, לא פחד ולא נפל על פניו וא"כ הרי דהיה נגלה עליו גם מקודם והיה יכול לעמוד. וגם הלשון 'מהיכן היה הקב"ב נגלה' לא משמע כן, ועוד דמקודם זה לא אמר שנפל על פניו, ומשמע דרק אחר שאמר לו **וַיֵּרָא תַּמִּים** דנודע לו שעתה אינו תמים, אבל מקודם לא ידע דהערלה היא חסרון לא פחד ולא נפל על פניו, וא"כ הרי דהיה נגלה עליו גם מקודם והיה יכול לעמוד. וגם הלשון 'מהיכן' צ"ע.

וכפי הנראה, עיקר החילוק דשם היה ההתגלות לצורך דיבור, ובזה אין צריך מילה. והיו נביאי אומות העולם ג"כ. וכאן נאמר **וַיֵּרָא** ולא נזכר שום דיבור אחריו לאיזה צורך היה ההתגלות, ועל כן דחקו חז"ל שהיה לבקר החולה. אבל פשוטו נראה, דעד הנה לא היה התגלות אלא לצורך דיבור נבואה, והיה רק לפרקים בעת שהכין עצמו לכך. אבל עתה נעשה תמים שגופו מוכן תמיד לכך, וזהו **וַיֵּרָא אֱלֹהֵי יוֹ**, שעתה נתראה אליו להיות עמו תמיד. וזה שנאמר בסוף פרשת לך גבי דיבור האחרון שלפני המילה **וַיִּכַּל לְדַבֵּר אֶתֹּ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אֲבִרְהָם** (בראשית יו, כב), והוא בנין אב לכל הדיבורים הקודמים, שהיה ההתגלות רק בשעת הדיבור, ותיכף אח"כ נסתלק. רק שכאן פירש הכתוב זה לבאר החילוק שבין ראייה שלפני המילה לראייה שאחר כך, דכאן לא היה לצורך דיבור או שום צורך, ולא נסתלק כלל, כי כבר נתקדש גופו להיות דירה לשכינה בלבו תמיד, כמו שהוא בבני ישראל, שאמרו (שיר השירים רבה ה:ב) **וַיִּלְכְּ עַר מִנִּין שֶׁהִקְבִּי לִבִּי** של ישראל, שנאמר **עַר לְבָבִי** (תהלים עג, כו).

הכתב והקבלה. וַיֵּרָא אֵלָיו ה'. לבקר את החולה (רש"י מרבתינו י"ד), בכמה מקומות מצאנו לשון ראייה שיוורה על בקור ודרישת פני החולה (קראנקענבעווד⁸) כמו לְרֹאֲתָא אֶת יוֹרָם (מלכים ב', ח' כט) לְרֹאֲתָא אֶת דָּוִד⁹ (שמואל א', י"ט, טו) ועל שניהם תרגם למסעד, ועל כונה זו אמר המשורר וְאַסּ בָּא לְרֹאֲתָא שְׁוֹא יְדִבֵּר לְבֹ יִקְבֵּץ אֲנֹן לוֹ יֵצֵא לְחוּץ יְדִבֵּר (תהלים מא', ז), ותוכן ענין המזמור שם בחולה הצריך בקור. והמפרשים הלכו בדרכים רחוקים למצוא מקום לדברי רבותינו אלה ע' צד"ל, ולפי המבואר הוא משמעות הלשון עצמו:

הרב אליעזר פולאייס נר"ו. בְּאַלְנֵי מְרָא, כתב רש"י ז"ל הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה עליו בחלקו, והקשה מהר"א וְכִי צָדִיק גָּמֹר כְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ שְׁעָמַד בִּי נְסִיוֹנוֹת נִצְטָרֵךְ לַעֲצָה לְקִיָּים מִצְוֹתָיו שֶׁל מָקוֹם, וכתב דיש לתרץ שנתן לו עצה למול בפרהסיא, לפי שהיה אברהם בוש לגלות ערותו¹⁰, ורצה למול בצנעא והשיאו ממרא עצה למול בפרהסיא להראות שאינו בוש מן הלצנים, ושלא יאמרו אוהביו ואנשי דורו אילו ראינוהו לא הנחנוהו, וכדפירש רש"י על בעצם היום הזה נמול אברהם, ולפי שנתן עצה לגלות ולפרסם קיום מצות המקום, לפיכך נגלה כבוד אברהם בחלקו.

ובשפתי חכמים תירץ ששאל לו עצה מעיקרא אם ימול קודם שנצטוו כמו שקיים שאר מצוות אע"פ שלא נצטוו או ימתין על הציווי¹¹, אבל במדרש פרשת לך לך פמ"ב סי"ד מבואר דלא כפי' זה, דהכי איתא התם בשעה שאמר הקב"ה לאברהם למול הלך ונמלך בשלשה אוהביו, א"ל ענר כבן ק' שנה אתה ואתה הולך ומצער עצמך, א"ל אשכול מה אתה הולך ומסיים עצמך בין שונאך, א"ל ממרא אלקיך שעמד לך בכבשן האש ובמלכים וברעבון והדבר הזה שאמר לך למול אין אתה שומע לו, הרי מפורש להדיא שנתיעץ עמהם לאחר שצוהו הקב"ה למול. ומיהו גם דלא כפי' מהר"א מבואר לכאן מדברי המדרש דהא מתשובת ענר ואשכול למדנו שנתיעץ על עיקר המילה, ובתפארת ציון כתב לפרש בזה, דתשובת אשכול לא היתה על עיקר המילה אלא שלא ימול בפרהסיא, שא"ל שאם ימול עצמו בפרהסיא יהיו השונאים אומרים דמה שמל את עצמו אינו רק כדי לסיים את עצמו שיהי' מובדל מהם וע"י כן תגדל שנאתם יותר משא"כ אם ימול בצנעא הגם שיודע הדבר להם יבינו שאין זה רק מחמת ציווי ה', וע"ד זה יש לפרש גם תשובת ענר (ובתפארת צ"פ בע"א) שאמר לו כיון שאתה בן ק' שנה וגם אתה הולך ומצער עצמך שע"י זה תהא נחלש מאד תהי' הסכנה גדולה מהשונאים, והחילוק בין תשובת ענר לתשובת אשכול היא שתשובת ענר היתה שימול בצנעא שלא ידעו בו השונאים, ואשכול הוסיף בזה דאף שבלא"ה יודע הדבר לשונאים אפ"ה עדיף טפי שימול בצנעא משום דכשימול בפרהסיא תגדל שנאתם טפי, א"נ י"ל שאם ימול בצנעא לא ידעו מזה אלא מקצת שונאיו אבל אם ימול בפרהסיא יודע הדבר יותר, וצ"ע דל"מ כן, וגם תשובת ממרא אינה מבוארת, שא"ל והדבר הזה שאמר לך למול אין אתה שומע לו, והרי לא בא לשאול אם למול אלא אם למול בפרהסיא, וצ"ע.

הרב חיים גריינימן ז"ל. אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבֹדְךָ בשבת קכ"ז א' למדו מכאן דגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, וק"ק שתהא מצות הכנסת אורחים לבני נח שאינם שומרים

⁸ ביקור חולים. משתמש הרבה בביטויים בגרמנית, ולרוב הם מיותרים לענ"ד.

⁹ דוגמה לא נכונה, שפיל לסיפיה דקרא וַיִּשְׁלַח שְׁאוֹל אֶת הַמְּלָאכִים לְרֹאֲתָא אֶת דָּוִד לְאֹמַר הֲעָלָה אֹתוֹ בַּמָּטָה אֵלַי לְחַמְטוֹ. בתרגום יונתן שם כתוב למדבר ית דויד (= להביא את דויד). אין זה ביקור חולים כלל! מסתבר ששאל לא האמין למיכל שדויד חולה!

¹⁰ ממידת הצניעות גם כשאדם נמצא לבדו בביתו, אין לו ללכת ערום. ורק במרחץ הולכים ערומים גם בפני אחרים, לכן קשה להגיד שיעץ לאברהם שיגלה ערוותו לעיני כל גם לצורך מילה.

¹¹ התשובה המקובלת למה אברהם לא מל את עצמו בנעוריו, והלא קיים את כל התורה! אלא שרצה לקיים בהיותו 'מצווה ועושה', שגדול במעלתו על מי שאינו מצווה. ומילה אי אפשר לקיים יותר מפעם אחת. זה אינו מתאים לדברי השפתי חכמים.

שבע מצוות דסתמא הכי הו, והיה אפשר לומר דכדי להכניסם לאמונה ושמירת שבע מצוות טרח כדכתיב וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן (בראשית יב, ח), ומ"מ י"ל דשפיר למדו מכאן להכנסת אורחים שזה פשטיה דקרא, אבל רהיטת הדברים דיש בזה מצות הכנסת אורחים¹².

הרב אליעזר פולאייס נר"ו. וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם, ורחצו ת"א ואסחו, וכן מתורגם בכל מקום רחיצה דכתיבא גבי טבילה, ופירש החזקוני ויקרא א' ט' שהוא מלשון הכתוב ישעי' כ"ה י"א פֶּאֶשֶׁר יִפְרֹשׁ תְּשַׁחֶה לְשַׁחֹת (ישעיהו כה, יא), [פ' לשוט, ומה נלקח גם לרחיצה], והערוך ערך סר כתב שזה גם פ' תיבת מסותא (דהיינו מרחץ) אלא שדרך ארמי להבליע ח"ת ועי"ן.

ודוקא רחיצת אדם מתורגם בלשון זה, אבל וְרַחֲצוּ דכתיב גבי קרב וברעים (ויקרא א' ט', ובשאר מקומות) מתרגם יחליל, ומצינו לשון זה גם בגמ' חולין קי"ג א' הא דחלליה ב' טבחא, וכתב רש"י שם ד"ה רב כל רחיצת הבשר מתרגמין חילול.

ורחיצה דקידוש ידים ורגלים מתרגם בלשון קידוש, ואינו פירוש התיבה אלא ביאור הענין. טבילת אדם הוציא הכתוב לעולם בלשון רחיצה, וטבילת בגד בלשון כיבוס, והוא משום שאין דרך הכתוב לשמש בלשון טבילה לטהרה, ולכך אדם שדרכו ברחיצה הוציא הכתוב טבילתו בלשון רחיצה, ובגד שדרכו בכיבוס הוציא הכתוב טבילתו בלשון כיבוס¹³.

הרב דוב לנדו נר"ו. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיזָה שָׁרָה אֲשֶׁתְּךָ. איתא ברש"י ששאלו המלאכים אי שרה אשתך כדי לשגר לה כוס של ברכה. וקשה מהיכן הי' כוס של ברכה הרי העיסה נטמאה ולא הביא פת וממילא לא הי' שם כוס של ברכה.

א"ה. כנראה בזמן אברהם אבינו והמלאכים דין ברכת המזון היה אחר לא רק על לחם דגן. וגם כוס של ברכה אינה בהכרח צמודה לכוס הזימון של ברכת המזון.

יח יט פנים יפות. פ' יִדְעָתוּ וגו' לְמַעַן הָבִיֵּא ה' עַל אֲבְרָהָם וגו'. צריך להבין דזה הוא ע"מ לקבל פרס כדקאמר לְמַעַן הָבִיֵּא, ולפי פשוטו יש לפרש, כי אמרו במשנה ואבות ה, בן מצוה גוררת מצוה וכו' ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה. ענינו שמדת הקדוש ברוך הוא ברצונו להטיב לבריותיו, וקבלת השכר היא מצוה שעושה נחת רוח לקונו בתיקון מידותיו של השי"ת להשפיע אליו טוב, וכן להיפוך ח"ו הרשע שמהפך מדת הרחמים למדת הדין היא עצמה עבירה, כמ"ש הכתוב עַד אָנָּה יִנְאַצְנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד אָנָּה לֹא יִאֱמִינוּ בִּי (במדבר יד, יא) שהניאוץ יותר עבירה מן העבירה עצמה שפוגם ממדת טובו של השי"ת. ולפ"ז אם כוונתו בקיבול שכרו לא להנאת עצמו, כי אם לעשות נחת רוח לקונו שישפיע טובו במדת הרחמים, הוי כעושה מצות לשמה. וז"ש לֹא עַל צִדְקָתוֹ אֲנִי אֲנֻחֵם מִפְּלִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ פ' עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים (דניאל ט, יח), דאין לפרש בשביל צדקותינו ומעשים הטובים, דא"כ לא שייך תחנונונו דמשמע מתנת חנם, כפירש"י בפ' ואתחנן ודברים ג, כגו אין ואתחנן אלא מתנות חנם, אלא הפירוש הוא כן שאין אנו מבקשים שתעשה עמנו צדקה בשביל טובתנו, אלא בשביל שיוכלו רחמיך להשפיע במדת חסדיך ורחמיך הרבים, ויבואר עוד במקום אחר.

¹² אולי מהעניין להביא את דברי החסיד יעבץ על אבות פרק א ומכאן תבין מאמרם ז"ל גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, והוא מן התימה כי תכלית כל התכליות הקבלת פני שכינה והיאך תדחה מפני מצוה אחרת. אבל הענין כי אברהם אבינו ע"ה היה שלם בחכמה ובגבורה בפעל, וכשהיו באים האורחים אצלו היו בשלמות בפעל ה' מעלות הנשוארות ג"כ, העושר מפני שהיה מפור לצרכם, והענוה ממה שהיה מכבדם, וארבעת המעלות האלה הן הם מרכבה ומעון לשכינה, א"כ לא תהיה חוצצת הקבלת אורחים להקבלת פני שכינה, אדרבה מתחזקת ונוספת היא, וכן היתה אצלו שזכה אז לאותה הנבואה הנפלאה. ע"ש עוד;

¹³ א"ה. ע' רש"י סוף תזריע לענין תרגום לשון הכיבוס בטבילת בגדים ובנקיונם.

וַיִּשׁ לְמַעַן הָבִיָּא ה' עַל אַבְרָהָם דִּהֵיִינוּ שִׁישְׁפִיעַ ה' מִדַּת חֶסֶד וְלֹא יִגְרוּם הַחֲטָא מִנִּיעַת טוֹבָתָן. וּבֹזֶה מוֹבֵן מִה שֶׁדִּרְשׁוּ חֲז"ל [חגיגה ג א] בְּמֵה שֶׁדִּרְשׁ ר' אֲלֵעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה טָף לְמָה בָּאוּ כְּדֵי לִיתֵן שֶׁכֶר לְמַבְיָאִיהֶן, שֶׁאֵין כּוֹוֹנָה בְּמַצוּה זוֹ אֲלֵא לְמַלְאוֹת רִצּוֹן הַשְׁי"ת, לְהַשְׁפִּיעַ שֶׁכֶר טוֹב לְמַבְיָאִיהֶן וְהוּא נִלְמַד מִדְּבַרֵי א"א ע"ה שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן הָבִיָּא וְגו'.

עוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁמִידַת עֲנוֹתָנוֹתָיו שֶׁל א"א ע"ה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַנְכִי עֶפְרָיִם וְאַפְרָיִם (בְּרֵאשִׁית יח, כז), דִּהֵיִינוּ שֶׁתִּלְהָה שְׁכָל הַטּוֹבָה אֵינוֹ בְּשִׁבִּיל עֲצָמוֹ אֲלֵא בְּשִׁבִּיל בְּנוֹ, וְכַמְּשַׁחֲז"ל [סנהדרין יט ב] בְּפ' לֹא יָבוֹשׁ יַעֲקֹב (יִשְׁעִיהוּ כט, כב), שֶׁפָּדָה אֶת אַבְרָהָם¹⁴ וְכַמ"ש בְּרִישׁ פ' בְּרֵאשִׁית שֶׁבִּזְכוֹת הַדּוֹרוֹת שֶׁאַחֲרָיו אֲשֶׁר גָּלוּ וַיִּדְּעוּ לִפְנֵי הַשְׁי"ת שֶׁכֶּרוּ לִפְנֵיו, וְעַפְרָ מִרְמֹז עַל יַעֲקֹב כְּדִכְתִּיב [במדבר כג, י] מִי מִנָּה עֶפְרָיִם יַעֲקֹב וְאַפְרָיִם הוּא אֲפֹרָה שֶׁל יִצְחָק. וַיִּשׁ לְמַעַן הָבִיָּא ה' עַל אַבְרָהָם שְׁכָל מִה שֶׁהָבִיָּא ה' עָלָיו אֵינוֹ אֲלֵא בִּזְכוֹת שִׁיעֲשׂוּ בְּנוֹי צְדָקָה וּמִשְׁפָּט.

וּבֹזֶה מוֹבֵן מִה שֶׁדִּקְדָּקוֹ הֶרְאִישׁוּנִים [אַלְשִׁיךְ אִיכָה ג, לח] בַּעֲנִין הַיִּדְּיעָה וְהַבְּחִירָה שֶׁהִצְדִּיק מוֹכֵרָה לַעֲשׂוֹת בְּצִדְקָתוֹ מַחֲמַת יָדִיעַת הַשְׁי"ת, אֲבָל לִפִּי מ"ש אֵין בֹּזֶה קוֹשִׁיָא, כִּי אֲדַרְבָּה בְּמַעֲשֵׂה הַצְדִּיק הוּא גֹרֵם זְכוֹת הַיִּדְּיעָה לְמַפְרָע. וּבֹזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ כִּי יִדְעָתוֹ כְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁהִקְבִּי"ה יָדַע אֲשֶׁר יִצְוֶה, וּמֵה שֶׁדִּקְדָּק רַש"י שֶׁאֵין לְמַעַן נּוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן, לְפַמ"ש א"ש [אֲתִי שְׁפִיר] שֶׁלֹּא נִימָא שֶׁהַיִּדְּיעָה גֹרֵמַת הַצִּוּי, כִּי נִהְפֹּךְ הוּא, כִּי הַיִּדְּיעָה הוּא לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה, שֶׁהַצִּוּי הִיא גֹרֵמַת הַיִּדְּיעָה כַּמ"ש בְּאַבְרָהָם לְמַעַן הָבִיָּא שֶׁמַּעֲשֵׂה בְּנִים גֹּרֵמַת זְכוֹת לְאַבְיָהֶם כְּנ"ל. וְגַם יֵשׁ לְפָרֵשׁ לְמַעַן הָבִיָּא עַל אַבְרָהָם כַּמ"ש חֲז"ל [קִידוּשִׁין לט ב] אֵין לָךְ כָּל מַצוּה וּמַצוּה שֶׁמֵּתֵן שֶׁכֶּרָה בְּצִידָה שֶׁאֵין תַּחֲיִית הַמֵּתִים תִּלּוּי בָהּ, וְכֵן מֵה שֶׁכָּתוּב [דְּבָרִים טו, כא] צִדֵּק צִדֵּק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה שֶׁמֵּתֵן שֶׁכֶּרָה כְּתוּב בְּצִידָה, מִש"ה תַּחֲיִית הַמֵּתִים תִּלּוּי בָהּ, וְחֲז"ל לְמַדּוֹ תַּחֲיִית הַמֵּתִים [סנהדרין צ ב], מַמ"ש הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא א"א ע"ה לִתֵּת לָךְ אֶת הָאָרֶץ (בְּרֵאשִׁית טו, ז). וַיִּשׁ לְמַעַן הָבִיָּא ה' עַל אַבְרָהָם דִּהֵיִינוּ לְאַחַר תַּחֲיִית הַמֵּתִים:

יח כג חזון איש. וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֵאָּה תִּסְפָּה צִדִּיק עִם רָשָׁע הַתִּפְלָה, אִם הִיא מַצוּה מַעֲשִׂית אֲצִלָּנוּ, אַחֲרֵי שֶׁעֲרָכוּ לָנוּ אֲנָשִׁי כְּנִסְתָּ הַגְּדוּלָּה¹⁵ נּוֹסַח עֲרוּךְ וּמִסוּדָר בְּלִתִּי מִשְׁתַּנָּה, הִנֵּה אֲמַנֵּם מַצוּה עֵיוֹנִית בְּעִיקְרָהּ, וְחוֹבַת הַלֵּב, וְכָל שֶׁלֹּא יֵצֵא חוֹבַתָּה מִצֵּד הַלֵּב לֹא עֲשֵׂה גַם בְּמַעֲשֵׂה מֵאוֹמָה, שֶׁאֵין תִּפְלָה אֲלֵא עֲבוּדָה בְּלָבוֹ שֶׁל אָדָם, כִּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ [בבלי תְּחִילַת תַּעֲנִית וְעוֹד] וְלִעֲבֹדוֹ בְּכָל לְבָבְכֶם (דְּבָרִים יא, יג) אֵינוֹ הִיא עֲבוּדָה [זוֹ תִּפְלָה] כּו', הִנֵּה עֲבוּדָה בְּכָל לֵב שֶׁנִּדְרַשׁ מִן הָאָדָם לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא תִּפְלָה. אֵין לוֹ לְאָדָם שְׂעָה אַחַת בְּעוֹלָמוֹ שֶׁחֲפָצוֹ הוֹשִׁלְמוֹ וְתַאֲוָתוֹ בִּידּוֹ, אֵךְ הוּא תִּמְיֵד כַּמִּשְׁתַּדֵּל לְבַקֵּשׁ אֶת הַחֶסֶד לְעַמְדוֹ וּקְיוּמוֹ, וְכִרְוֹדָה לְהִדּוּף מֵעַל רִאשׁוֹ צָבָא הַפְּגָעִים אֲשֶׁר יִסְבְּבוּהוּ יִכְתִּירוּהוּ לְבַקְרִים, וְאִם אַחֲרֵי חוֹזֵק הַחֲפֵץ וְשִׁקִּידַת הַהִשְׁתַּדְּלוּת יִשְׁכַּח אֶת יוֹצְרוֹ, אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים וּמַחֲלָל כָּל הַמַּאֲרָעוֹת וְאֲשֶׁר בִּלְעֲדוֹ לֹא יוֹעִילוּהוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים וְלֹא יַעֲזֹרוּהוּ כָּל הַכְּנוּתָיו – הִיִּסְכְּנוּ תִּפְלוּתָיו? אֲוֹצֵר שֶׁל מִלִּים, צִפְצוֹף הַפֶּה! הִזּוּ מַצּוֹת תִּפְלָה? לְכַבֵּד בִּפְהַ וְהִלֵּב רַחוּם! הִלֵּא יִסְפוֹת חֲטָא עַל פֶּשַׁע עַל לֵב הָאָבִן אֲשֶׁר לֹא יִמַּס מִזֶּרֶם קֶדֶשׁ, אֲשֶׁר יִמְטִירוֹ עָלָיו מִסְדְּרֵי הַתִּפְלָה בְּעִזּוֹ קֶדֶשׁ, אֲשֶׁר הִסְתִּירוֹ בְּכַנְפֵי מַעֲרָכֵי תִּפְלָתָם, וְהוּא נִרְדָּם בְּתִרְדַּמְתוֹ הָעֵמוּקָה וְלֹא יַעֲזֹר לְקוֹל הַקּוֹרָא!

הָאֲמָנִם הַדְּבַר פֶּשׁוּט וּמוֹרָגֶשׁ בְּשִׁכָּל, אֲכֵן מֵה מֵאֵד יִכְבֵּד עַל הָאָדָם לְהִרְפֹּא מַחֲוִילֵי זֶה וְלַהֲשַׁתֵּלֵם בְּמַצּוֹת הַתִּפְלָה, כִּי אִם אֲמָנִם עֲשִׂית תִּפְלָה קִבַּע הוּא נִמָּאס בְּמוֹשָׁכָל רִאשׁוֹן, אֲבָל עֲשִׂית תִּפְלָה רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם ב"ה הוּא מִן הַשְּׁלִימוֹת הַיּוֹתֵר גְּדוּלָּה וְהַקְּנִין הַיּוֹתֵר נִבְחָר לְאָדָם עַל פְּנֵי חֵלֶד. וְאֲמָרוּ [בבלי בְּרֵכּוֹת סג א] אֵינוֹ פֶּרֶשָׁה קִטְנָה שֶׁבְּתוֹרָה שְׁכָל גּוֹפֵי תוֹרָה תִּלּוּין

¹⁴ כּוֹוֹנָתוֹ לְמַקְרָא לָכֵן כִּי אָמַר וַיִּי אֵל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עָתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עָתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ.
¹⁵ לִפִּי הַמְּבֹאֵר בְּבַבְלִי מִגִּילָה יח א נּוֹסַח אֲנָשִׁי כְּנִסְתָּ הַגְּדוּלָּה נִשְׁכַּח, וְשִׁמְעוֹן הַפְּקוּלִי, כְּנִרְאָה בְּסוֹף יָמֵי בֵּית שֵׁנִי, הוּא שֶׁעָרַךְ אֶת הַתִּפְלּוֹת.

בה "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעָהוּ (משלי ג, ח)", הנה הידיעה של השגחתו יתברך בכל הדרכים שהאדם דורך זהו כל גופי תורה.

ואמנם אין בידינו דבר מבואר ערוך ומסודר להורות לפנינו הדרך הישרה לפתח לב ולהרגיש כליות, זולת עמל התבונה בתורה שבעל-פה, ורק העיון בתורה והעמל בה היא הרפואה היחידה והכוללת הכל לכל תחלואי הנפש. התעדנות הנפש, בכלכלת התבונה תלויה, ולפי רב הכלכלה וטובה תגדל הנפש ותחל להרגיש רגשי קדש ואצילות שמימי, להכיר פליאות השגחתו יתברך ורחמיו המרובים על בראיו יום יום.

אמנם על האדם להכין לבבו אליו יתברך, ולזכור תמיד תעודתו. כי אמנם כמו שחכמת היראה צריכה לעזרת לימוד התורה וחכמת ההלכה, כן צריכה היא קנין התורה לעזרת חכמת היראה, ועוזרים הם זה את זה ומגדלים זה את זה כאשר ישתדל האדם בשניהם יחד, ויעכבו זה את זה, אם יתרפה האדם באחת מהן.

אמנם אחרי שההשתדלות והשקידה קניני האדם במעלות הנפש, כקניניו בעושר ורכוש, שאמרו [בבלי נדה ע ב] מה יעשה האדם ויתעשר יבקש ממי שהעושר שלו, כן בעושר הנפש, ישים האדם פניו תמיד ליוצרו, שיחוננו ויבינהו בתבונת התורה, וכמו שתקנו אנשי כנסת הגדולה בתפלת שמונה-עשרה ברכה על הדעה, ובתפלת אהבה-רבה ובקדושה דסדרא ובברכת אלקי נצור אחרי התפלה, ובברכת בריך שמיא ובעוד מקומות. ועל האדם לזכור תמיד ולהתפלל מקרב לב.

והנה אמרו [בבלי ב"מ נט א] מיום שחרב בית-המקדש כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעות, ואם זכה האדם להרגיש את הרע והנמאס בהעדר ידיעת-התורה, עד שימס לבבו בבכי לפני המקום ב"ה, הנה ידע האדם כי כבר זכה הרבה ואשרי חלקו, וכבר מובטח הוא שתפלתו נשמעת, אך על האדם להוסיף שקידה על שקידתו יום יום, כי האדם כעץ השדה הולך וגדל כל ימי חלדו, והעמל וההשתדלות הן הנה הנקראים "חיים" באמת.

יט כד הרב חיים גריינימן ז"ל. וְה' הַמְטִיר עַל סֶדֶם וְעַל עֵמֶק גְּפִרִית וְאֵשׁ בְּבִרְכּוֹת יִשְׂרָאֵל אֵת אֵל יִפְתָּח אָדָם פִּי לִשְׁטָן וְאָמַר רַב יוֹסֵף מֵאֵי קִרְאָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּמְעַט פָּסְדָם חַיִּינוּ (ישעיהו א, ט). וְאֵעָ"ג דְּכִסְדוֹם חַיִּינוּ קֵאֵי עַל הַחֹרֶבֶן שֶׁחַיִּינוּ חֲרָבִים כִּסְדוֹם, וְהָא דִּאֲהֲדֵר לְהוּ קְצִינֵי סֶדֶם חַיִּינוּ שֶׁמַּעֲשִׂיהֶם כִּסְדוֹם, אִפְ"ה חֲשִׁיב לִי פוֹתַח פִּי לִשְׁטָן, מִשּׁוּם דְּכָל שְׁמוֹזְכִּיר כִּסְדוֹם הָרִי גַם כִּחְטָאֵי סְדוֹם בְּכָלָל.

יט כו הרב חיים גריינימן ז"ל. וְתַבֵּט אֶשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וְתָחִי נָצִיב מֶלֶח. נראה דאשתו של לוט מותרת בהנאה, דאע"ג דהנקברין אפרן אסור כדאמר תמורה ל"ד א, הכא לאו כאפרן חשיב, כיון דאין סופו של בשר להעשות מלח, ותדע דאם היה אסור בהנאה, א"כ אמאי חשבינן לה נדה ע' ב' דברי בורות הא דמספקא להו אי מטמא, משום דמת מטמא ואין נציב מלח מטמא, והרי קמה הבאה ממת נמי ס"ל לר"א ב"ב דאהלות דמטמא, וה"נ רקב, ולמה ליכא לספוקי באשתו של לוט, אלא ודאי אשתו של לוט חשבינן לה כפנים חדשות וכאילו אינה באה מן המת.

הרב אהרון לייב שטיינמן ז"ל.

ש. נאחז בסבך בקרניו. פרש"י מצוות אחרות, והנה השטן לא עושה שהי' רץ אצל אברהם והשטן דברים בלי רשות, וע"כ נתנו לו רשות סובכו ומערכבו באילנות. הנה אברהם לעשות עיכובים כי אז המצוה והשכר כבר עמד בנסיון העקידה ולמה השטן והזכות יותר גדול (ולמש"כ בפרקי רצה לעכבו מלהקריב האיל, ולא כתוב דר"א פל"א שלא יצא דבר לבטלה מאיל שהשטן הפריע לו במיוחד כשרצה לקיים זה, אפרו הוא יסוד מזבח הפנימי וכו'.

י"ל דכיון שיצא מהקרבת איל זה דברים
חשובים מאד השטן רצה לעכב).

זרע שמשון. פי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני. יש להקשות במה שאמר לו השי"ת כי עתה ידעתי, והלא כבר עשה אברהם תמיד הרבה מצוות ומעשים טובים. ועוד יש לדקדק במה שאמר 'ולא חשכת את בנך את יחידך ממני', שלכאורה היה די לומר 'ולא חשכת את בנך את יחידך', ותיבת 'ממני' הוי ייתור לשון. ונראה לבאר, דהנה אברהם היה כולו חסד והיה מטיב תמיד לכל העולם, ומשום כך היה אפשר לומר שזה גם הטעם שהוא צדיק לפני השי"ת, כי זהו טבעו ומזגו שאינו יודע לעבור על דעת חברו ולעשות נגד רצונו, וכל שכן שלא יעבור על דעת בוראו, ואין שמירת המצוות אצלו מחמת יראה או אהבה להשי"ת וא"כ אין ראוי להחזיק לו טובה על מעשיו ולהרבות שכרו כל כך, לכן הקב"ה ניסה אותו בנסיון קשה זה, שצוה אותו לשחוט את יצחק בנו, שזה מעשה אכזריות גדולה לעשות כן, וכשראה הקב"ה שנזדרז אברהם לעשות רצונו, היה בזה הוכחה גדולה שכל מה שפעל ועשה עד היום, לא היה זה מחמת טבעו ומזגו, אלא רק מצד היראה ממנו יתברך שהיתה תקועה בלבו. וזה מה שאמר הכתוב הכא עתה ידעתי, אף שכבר מקודם היה עושה מצוות, מ"מ עתה נודע שכל מה שעשה עד הנה היה מחמת יראתו מלפניו ולכבודו יתברך, והיה בזה אות אמת שלא עשה מחמת טבעו. ומשום כך הדגיש לומר 'ולא חשכת את בנך ממני', והיינו שנודע עתה שכל מה שעשית בקיום המצוות והמעשים טובים הכל רק מחמתי כפי שלא חשכת את בנך ממני, שבוזה בודאי שעשית כן רק מחמת הציווי שלי, ולא מחמת שתמיד אתה עושה רצון חברך, שהלא מעשה אכזרי כזה אין אדם עושה בעבור רצון ובקשת חבריו.

תן לחכם ויחכם עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בתנע)

לקבלת דוא"ל בעניינים לשוניים

כתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺